

Spis treści

Wstęp	9
Dariusz Waldziński , Spójność ekonomiczna Unii Europejskiej w świetle współczesnych przemian kulturowo-cywilizacyjnych	11
Urszula Kalina-Prasznic , Ekonomiczne kontrowersje wokół europejskiego modelu socjalnego	25
Giuseppe Calzoni , Współczesne wyzwania wobec polityki społecznej	33
Andrzej Prusek , Spójność płac w warunkach integracji europejskiej jako wyzwanie rozwojowe dla Polski	39
Filip Chybalski , Reforma systemu emerytalnego w wybranych krajach Europy Środkowo-Wschodniej	48
Grażyna Węgrzyn , Innowacyjność gospodarki Unii Europejskiej a sytuacja na rynku pracy	58
Iwona Kukulak-Dolata , Kształcenie jako instrument rozwoju kapitału ludzkiego w firmie.....	67
Zofia Hasińska, Katarzyna Sipurzyńska-Rudnicka , Wpływ Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej na lokalne rynki pracy.....	82
Elżbieta Siek , Bezrobocie w wybranych krajach Unii Europejskiej w świetle migracji zagranicznych.....	100
Anna Szymczak, Małgorzata Gawrycka , Wybrane aspekty rynku pracy w krajach Grupy Wyszehradzkiej po przystąpieniu do UE	115
Жанна Цауркубуле , Проблемы рынка труда Латвии в контексте европейской интеграции.....	127
Алебтина Вишневская , Развитие маркетинговой макросреды латвийского рынка после вступления в ЕС.....	137
Krzysztof Piech , Weryfikacja trafności wybranych prognoz makroekonomicznych w Polsce	152
Joanna Jahn , Wzrost gospodarczy w Unii Europejskiej w przekroju regionalnym	166
Krzysztof Opolski, Piotr Modzelewski , Teoretyczne podstawy oceny absorpcji funduszy strukturalnych Unii Europejskiej – zarys ujęcia systemowego.....	195
Magdalena Wojarska , Fundusze strukturalne jako instrument konwergencji regionalnej na przykładzie Polski.....	209
Piotr Nowak , Rola współpracy terytorialnej w zmniejszaniu dysproporcji rozwojowych Unii Europejskiej	222

Jerzy Ładysz , Wspieranie współpracy transgranicznej i rozwoju regionalnego w Polsce przez mechanizmy finansowe europejskiego obszaru gospodarczego	231
Sylwia Dolzblasz , Rozwój współpracy międzynarodowej na poziomie regionalnym i lokalnym w Europie jako element polityki spójności	243
Piotr Misztal , Wykorzystanie funduszy strukturalnych i efekty polityki regionalnej w nowych krajach członkowskich UE w okresie 2004-2006	253
Katarzyna Surygala , Fundusze strukturalne Unii Europejskiej jako instrument realizacji prorozwojowej funkcji budżetów wybranych gmin województwa dolnośląskiego	265
Anita Richert-Kaźmierska , Środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego a konkurencyjność polskich regionów na przykładzie województwa pomorskiego	280
Andrzej Raczyk, Helena Dobrowolska-Kaniewska , Wstępna ocena realizacji działania 3.4 Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego na obszarze województwa dolnośląskiego.....	291
Marcin Sobiecki , Wdrażanie SPO ROL na przykładzie działania 2.3 „Odnawia wsi oraz zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego”	302
Grzegorz Salwa , Problemy koordynacji przedsięwzięć zgłaszanych do współfinansowania w ramach Funduszu Spójności na przykładzie „Programu ochrony wód zlewni rzek Ślęzy i Oławy” oraz zarządzanie nimi	316
Marek Angowski , Znaczenie środków pomocowych UE w podnoszeniu konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw sektora rolno-spożywczego w województwie lubelskim	329
Małgorzata Dziembała , Konkurencyjność regionów południowego pogranicza Polski	338
Jolanta Taraszkiewicz , Pomoc publiczna a spójność gospodarcza i społeczna Unii Europejskiej	351
Alina Walenia , Rola budżetu samorządu województwa podkarpackiego w finansowaniu rozwoju regionalnego w warunkach członkostwa w UE.....	361
Iwo Augustyński , Pomoc publiczna dla przedsiębiorców w realizacji celów polityki spójności społeczno-gospodarczej	375
Andrzej Kras , Dopuszczalność udzielania pomocy publicznej dla usług o charakterze powszechnym w prawie Unii Europejskiej	382

Summaries

Dariusz Waldziński , Economic Cohesion of the European Union in the Light of the Modern Cultural and Civilization Transformations	24
Urszula Kalina-Prasznic , Economic Controversies over the European Social Model	32

Giuseppe Calzoni , Contemporary Challenges for Social Policy.....	38
Andrzej Prusek , Cohesion of Wages in Conditions of European Integration as Development Challenge for Poland	47
Filip Chybalski , Pension Reform in CEE Countries	57
Grażyna Węgrzyn , Innovation in European Economies and the Situation in Labour Markets.....	66
Iwona Kukulak-Dolata , Education as the Main Tool of the Development of the Human's Capital in the Company	81
Zofia Hasińska, Katarzyna Sipurzyńska-Rudnicka , Wałbrzych Special Economic Zone and its Impact on Local Labour Markets	99
Elżbieta Siek , Unemployment in Selected Countries of the European Union in the Light of Migration Abroad.....	114
Anna Szymczak, Małgorzata Gawrycka , The Chosen Aspects of the Labour Market of The Wysehrad Group Countries after the Accession to EU.....	126
Zhanna Caurkubule , Problems of Labour Market in Latvia in the Context of European Integration	136
Alevtina Vishnevskaja , The Changes of Macroeconomic Conditions in Latvia after European Union's Accession.....	151
Krzysztof Piech , The Verification of Selected Macroeconomic Forecasts Ac- curacy in Poland	165
Joanna Jahn , Economic Growth in the European Union in Regional Section	186
Krzysztof Opolski, Piotr Modzelewski , Appraisal of Absorption of the Structural Funds of the European Union – Theoretical and Systemic Back- ground.....	207
Magdalena Wojarska , Structural Funds as the Instrument of the Regional Convergence on the Example of Poland.....	221
Piotr Nowak , The Role of the Territorial Cooperation in Decreasing of Devel- opment Disproportion in the European Union.....	230
Jerzy Ładysz , Fostering Cross-border Co-operation and Regional Develop- ment in Poland by the European Economic Area Financial Mechanisms	242
Sylvia Dolzblasz , Development of International Co-operation on a Regional and Local Level in Europe as an Element of Cohesion Policy.....	252
Piotr Misztal , Structural Funds' Usage and Regional Policy Effects in the New European Union Member States in Years 2004-2006	264
Katarzyna Surygala , European Funds as an Element of Budgets in Chosen Communities of Lower Silesia and their Influence on Region's Develop- ment	279
Anita Richert-Kaźmierska , Financial Support of European Regional Devel- opment Found and Competitiveness of Polish Regions – on the Example of Pomorskie Voivodeship	290
Andrzej Raczyk, Helena Dobrowolska-Kaniewska , Preliminary Assess- ment of Measure 3.4 Implementation under Integrated Regional Oper- ational Programme in Lower Silesia Voivodeship.....	301

Marcin Sobiecki , Implementation of SPO ROL on the Example of the 2.3 Measure „Development of Rural Regions and Preservation and Protection of Cultural Heritage”	315
Grzegorz Salwa , Problems of Coordination and Management of Undertakings Proposed for Cofinancing within Cohesion Fund on the Example of Protection of Water of the Sleza and Olava Rivers Programme	328
Marek Angowski , The Importance of EU Supporting Funds in Competitiveness Improvement of Agri-Food Sector’s S&M Enterprises in Lublin Region	337
Małgorzata Dziembala , Competitiveness of the Regions of Poland’s Southern Borderland	350
Jolanta Taraszkiewicz , State Aid and Social-Economic Cohesion in the European Union	360
Alina Walenia , The Role of the Budget of the Podkarpackie Region in Financing Regional Development in the Scope of EU Membership	374
Iwo Augustyński , Role of State Aid in Cohesion Policy	381
Andrzej Kras , The Admissibility of State Aid for Services of General Interest in European Law	392

Sylwia Dolzblasz

Uniwersytet Wrocławski

ROZWÓJ WSPÓŁPRACY MIĘDZYNARODOWEJ NA POZIOMIE REGIONALNYM I LOKALNYM W EUROPIE JAKO ELEMENT POLITYKI SPÓJNOŚCI

1. Wstęp

Celem opracowania była analiza rozwoju międzynarodowej współpracy na poziomie regionalnym i lokalnym w Europie oraz jej roli w polityce spójności Unii Europejskiej. Współpraca ta jest elementem polityki spójności UE. Ze względu na charakter, podkreśla się jej rolę przede wszystkim w tworzeniu spójności terytorialnej, ale ma w wymiarze długofalowym wpływ także na spójność gospodarczą i społeczną. Uznając znaczenie spójności terytorialnej dla rozwoju regionalnego, Unia zaleca wzmocnienie wszystkich wymiarów współpracy terytorialnej, zarówno transgranicznej, ponadnarodowej, jak i międzyregionalnej [Rezolucja Parlamentu... 2005]. Podobnie w Strategicznych Wytycznych Wspólnoty podkreślona jest rola współpracy międzynarodowej w budowaniu spójności terytorialnej [*Council Decision...*, 2006]. Biorąc pod uwagę jej rolę, analiza historii współpracy w Europie zarówno w ramach działalności UE, jak i poza jej strukturami, wydaje się istotna.

2. Rozwój współpracy transgranicznej na poziomie lokalnym i regionalnym

Za współpracę międzynarodową na poziomie lokalnym i regionalnym, inaczej określaną współpracą zagraniczną lub zewnętrzną, uznaje się współpracę regionów, gmin i innych jednostek podziału terytorialnego kraju z jednostkami z innych państw oraz uczestnictwo w międzynarodowych organizacjach zrzeszających jednostki poziomu lokalnego i regionalnego. Współpraca taka w Europie we współczesnej formie rozpoczęła się w latach 50. XX w. Rozwijająca się ona intensywnie wraz z postępem integracji europejskiej. Jako pierwsze pojawiły się formy współpracy transgranicznej. Rozwój tej współpracy rozpoczął się od sąsiadujących ze sobą regionów Niemiec, Holandii, potem także Belgii, Luksemburga i Francji. Poprze-

dzwały i rozpoczynały ją traktaty lub umowy międzyrządowe. Za pierwszą umowę na poziomie lokalnym uznaje się porozumienie transgraniczne *Euroregio*, zawarte w 1958 r. W skład tego pierwszego euroregionu weszły jednostki lokalne z obszaru przylegającego do granicy holendersko-niemieckiej między rzekami Ren, Ems i Ijssel. Od nazwy tego porozumienia przyjęła się ogólna nazwa dla tego typu specyficznej współpracy transgranicznej – euroregion [Tucholska 2004]. Z biegiem lat do porozumienia przyjmowano nowych członków i obszar współpracy transgranicznej w ramach *Euroregio* znacznie się powiększył. Inne przykłady to obszar współpracy transgranicznej w basenie Renu, określane mianem *Regio*. W 1963 r. powstał *Regio Basiliensis* (kantony północno-zachodniej Szwajcarii), w 1976 r. *Regio Górnego Renu* (francuskie departamenty Górnego Renu i Terytorium Belfort) i w 1985 r. niemiecki *Freiburg Regio* (powiaty z południowej Badenii). Te trzy niezależne strefy połączyły się, tworząc stowarzyszenie *Regio Basiliensis* mające na celu rozwijanie współpracy gospodarczej, kulturalnej i politycznej na obszarze transgranicznym szwajcarsko-francusko-niemieckim (później nazwę zmieniono na *Euroregio TriRhena*) [Pietrzyk 2002]. Współpraca transgraniczna jest także prowadzona przez regiony w formie bilateralnej – przykładem może być współpraca Langwedocji (Francja) z Katalonią (Hiszpania) czy Lazurowego Wybrzeża (Francja) z Lombardią (Włochy) [Malendowski, Ratajczak 2000, s. 38], a także intensywna współpraca hiszpańskiej Galicji z portugalskim Norte [Figueiredo 1993]. Współpracę transgraniczną morską prowadzą m.in. Sardynia (Włochy) i Korsyka (Francja), Korsyka i Toskania (Włochy), Zelandia (Dania) ze Skanią (Szwecja) czy wschodnie wybrzeże Irlandii z Walią (Wielka Brytania) [Palmowski 2000, s. 126].

3. Rozwój multilateralnej i bilateralnej współpracy regionów w Europie

Rozwój współpracy wykraczający poza stosunki transgraniczne nastąpił później. Do pierwszych umów o współpracy regionów niegraniczących ze sobą można zaliczyć umowę o współpracy naukowej, technicznej i kulturalnej tzw. Kwadrygii Europejskiej. Podpisały ją w 1988 r. dynamicznie rozwijające się regiony z południowo-zachodniej Europy – Katalonia (Hiszpania), Rhone-Alpes (Francja), Badenia-Wirtembergia (Niemcy) i Lombardia (Włochy). Do wcześniej powstałych (1989 r.) i ważnych należy też współpraca w ramach Łuku Atlantyckiego (*Atlantic Arc*)¹, do którego należy 31 regionów od Hybridów (Wielka Brytania) przez zachodnią Irlandię, Walię, regiony południowo-zachodniej Anglii, Basse-Normandie, Bretanię, Poitou-Charentes, Kraj Basków, Galicję, Algarve, aż po Andaluzję (Hiszpania) [www.arcatlantique.org].

¹ Komisja Łuku Atlantyckiego jest jedną z 7 Geograficznych Komisji Członkowskich Konferencji Morskich Regionów Peryferyjnych.

Intensywna jest także współpraca regionalna w obszarze alpejskim. Regiony alpejskie powołały w 1972 r. Wspólnotę Roboczą Krajów Alpejskich ARGE ALP. W jej skład weszły austriackie Tyrol, Voralberg i Salzburg, niemiecka Bawaria, włoskie prowincje autonomiczne Bolzano-Tyrol Południowy, Trydent i region Lombardia oraz 3 kantony szwajcarskie (plus Badenia-Wirtembergia jako obserwator). Celem współpracy jest m.in. opracowywanie wspólnych planów rozwoju, działanie na rzecz pogłębiania wspólnej odpowiedzialności za region alpejski, współpraca w dziedzinie gospodarki, ekologii, kultury, spraw socjalnych [www.argealp.org]. We Wspólnocie Roboczej ALPEN-ADRIA natomiast – w odróżnieniu od poprzedniej – skupiły się regiony bardzo zróżnicowane, położone między Alpami a Adriatykiem. Założona w 1978 r. grupuje obecnie (skład się zmieniał) austriacką Styrię, Karyntię, Burgenland, Austrię Górną, włoską Lombardię, Friuli-Wenecję Julijską, Veneto oraz 4 węgierskie jednostki regionalne (*komitat*) oraz Słowenię i Chorwację. Cele współpracy określono bardzo szeroko, w głównym polu zainteresowań są kwestie transportu, energii, gospodarki wodnej, telekomunikacji, żywienia gospodarki, ochrony środowiska, kultury i mniejszości narodowych [*Organisational...* 2006].

Od lat 70., a bardzo intensywnie od początku lat 90. XX w. rozwija się współpraca regionalna w basenie Morza Bałtyckiego. Poprzedzona porozumieniami w sprawie ochrony morza i zasobów żywych Morza Bałtyckiego, obecnie współpraca dotyczy coraz większej liczby dziedzin, w tym gospodarki, polityki, kultury i ochrony środowiska. Prowadzona jest intensywnie zarówno na poziomie międzypaństwowym, jak i międzyregionalnym. Region Morza Bałtyckiego (*Baltic Sea Region* – BSR) według delimitacji programu „Wizja i strategia wokół Bałtyku 2010” (*Vision and Strategies around the Baltic Sea* – Vasab 2010) obejmuje Danię, Norwegię, Szwecję, Finlandię, rosyjskie obwody murmański, leningradzki, pskowski, kaliningradzki, Karelię i Sankt Petersburg, Estonię, Łotwę, Litwę, Białoruś, Polskę, niemieckie landy Szlezwik-Holsztyn, Hamburg, Meklemburgia-Pomorze Przednie, Berlin, Brandenburgia [Palmowski 2000]. VASAB 2010 powstał w 1992 r. na spotkaniu ministrów planowania przestrzennego i dotyczy współpracy międzynarodowej właśnie w zakresie planowania przestrzennego.

Oprócz współpracy multilateralnej regiony europejskie prowadzą współpracę bilateralną. Obok kontaktów transgranicznych występują także liczne powiązania międzyregionalne między regionami niesąsiadującymi ze sobą (nazywane często współpracą międzyterytorialną czy ponadterytorialną). Współpraca prowadzona jest w wielu dziedzinach i formach. Do często występujących można zaliczyć współpracę regionów metropolitalnych, np. francuski region Ile-de-France i wspólnota autonomiczna Madrytu, a także regionów połączonych innego rodzaju wspólnymi doświadczeniami. Regiony europejskie są związane umowami o współpracy nie tylko z jednostkami z Europy, ale także z innymi kontynentów, np. francuski region Nord-Pas de Calais ma podpisane porozumienia m.in. z trzema regionami wietnamskimi i po jednym z Mali i Senegalu.

4. Współpraca polskich regionów i gmin

Polskie województwa dobrze wpisują się w ruch współpracy międzyregionalnej. Każde z nich posiada partnerów zagranicznych, z którymi prowadzi wspólne działania w sposób formalny bądź nieformalny (tzn. bez podpisania formalnej umowy o współpracy międzyregionalnej). Największą liczbą umów o współpracy z regionami zagranicznymi wyróżnia się województwo dolnośląskie – 14, natomiast najmniejszą województwo podlaskie z trzema umowami partnerskimi.

Warta podkreślenia jest rola współpracy na poziomie lokalnym, w której wyróżnia się zdecydowanie ruch tzw. *town twinning* – miast bliźniaczych. Ta coraz gęstsza sieć związków bliźniaczych w Europie liczy już około 10 tys. gmin i nie ma państwa, którego gminy nie byłyby aktywne w kontaktach międzynarodowych [Hałas, Porawski 2003]. W Polsce wzmożona aktywność na tym polu jest obserwowana od lat 90. XX w. i same tylko miasta wojewódzkie mają podpisanych ponad 200 umów bliźniaczych.

Oprócz współpracy bilateralnej czy multilateralnej jednostek lokalnych i regionalnych do ich aktywności międzynarodowej zalicza się również uczestnictwo w organizacjach międzynarodowych. Najważniejsze organizacje w Europie zrzeszające jednostki lokalne i regionalne, promujące m.in. ich współpracę, to Kongres Władz Lokalnych i Regionalnych Rady Europy (zrzesza ok. 200 tys. jednostek lokalnych i regionalnych z 46 państw należących do Rady Europy), Zgromadzenie Regionów Europy (zrzesza ponad 250 regionów z 32 krajów i 14 organizacji międzyregionalnych), Rada Gmin i Regionów Europy (zrzesza ok. 100 tys. jednostek lokalnych i regionalnych z 35 krajów, głównie poziomu lokalnego). Działalność w organizacjach, które tworzą szeroko rozumiane forum spotkań, daje możliwość m.in. nawiązywania kontaktów, wymiany doświadczeń, szukania partnerów do realizacji konkretnych przedsięwzięć, korzystania z programów promujących współpracę oraz inne korzyści – zarówno wymierne, jak i niematerialne.

5. Wspieranie współpracy międzynarodowej na poziomie regionalnym i lokalnym w UE

Szczególną uwagę należy poświęcić Unii Europejskiej, której działalność generuje współpracę międzynarodową na poziomie lokalnym i regionalnym, zarówno w sposób bezpośredni, jak i pośredni.

Zdecydowanym impulsem do rozwoju współpracy, początkowo transgranicznej, była reforma funduszy strukturalnych UE w 1988 r., pozwalająca finansować badania i projekty pilotażowe w obszarach przygranicznych, oraz utworzenie Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG. Jej pierwotnym celem było wspieranie współpracy transgranicznej i rozwiązywanie problemów regionów przygranicznych. Utworze-

nie INTERREG-u było związane z wejściem w życie Jednolitego Aktu Europejskiego, a przez to z perspektywą unii ekonomiczno-monetarnej. Tworzenie tej unii pociągało za sobą potrzebę likwidacji wszelkich barier przepływu dóbr i usług między regionami, a współpraca transgraniczna niewątpliwie temu służy i jest elementem tworzenia spójności społeczno-ekonomicznej.

Pierwszy okres funkcjonowania INTERREG (później nazwanego INTERREG I) to lata 1990-1993. Na realizację 31 programów przeznaczono 1 082 mld euro [Olejniczak 2006, s. 38]. Cele drugiej edycji INTERREG II na lata 1994-1999 rozszerzono w stosunku do poprzedniego okresu i były one następujące (w sumie objęły 75 programów) [*Ex-post evaluation...*, 2003]:

- INTERREG IIA – współpraca transgraniczna (*cross-border cooperation*); był przedłużeniem INTERREG I, objął 59 programów, ze środków unijnych przeznaczono 2,6 mld euro, a cała wydana kwota wyniosła prawie 5 mld euro;
- INTERREG IIB – sieci energetyczne (*completion of energy networks*), był przedłużeniem Inicjatywy Wspólnotowej Regen (1989-1993); ze środków unijnych przeznaczono 500 mln euro, całość wyniosła 1279 mln euro;
- INTERREG IIC – współpraca ponadnarodowa (*transnational cooperation*), nieco odmienny od A i B, dotyczył współpracy w większych obszarach, miał na celu pogłębienie integracji, głównie w zakresie planowania regionalnego i przestrzennego; 413 mln euro przeznaczono ze środków unijnych, 834 mln euro wyniosła cała kwota wydana na ten komponent.

Trzeci etap programu to kolejny okres programowania INTERREG III na lata 2000-2006. Na inicjatywę tę przeznaczono kwotę 4 875 mln euro². Za cel nadrzędny przyjęto zwiększanie spójności społeczno-gospodarczej i zrównoważony rozwój obszaru Unii Europejskiej przez popieranie współpracy transgranicznej, transnarodowej (ponadnarodowej) i międzyregionalnej. Obejmował w sumie 81 programów. Wyznaczono trzy komponenty budżetowe, które równocześnie określały cele i do których mogły być kierowane poszczególne projekty: INTERREG IIIA – współpraca transgraniczna (*cross-border*), INTERREG IIIB – współpraca ponadnarodowa (*transnational*) i INTERREG IIIC – współpraca międzyregionalna (*interregional*).

Interreg IIIA miał na celu wsparcie projektów współpracy transgranicznej obszarów sąsiadujących ze sobą przez granicę państwową. Obejmował większość środków finansowych przeznaczonych na Inicjatywę Interreg III, bo aż 67%. Obszary mogące korzystać z tej Inicjatywy to regiony poziomu NUTS 3, leżące przy granicach państwowych. Interreg IIIA obejmował 64 programy – m.in. 7 programów, w których uczestniczyły obszary z Polski: Program Saksonia–Polska (Dolny Śląsk), Brandenburgia–Polska (Lubuskie), Meklemburgia Pomorze Przednie–Polska (Zachodniopomorskie), Polska–Czechy, Polska–Słowacja, Polska–Ukraina–Białoruś,

² Najwięcej środków z Interreg III trafiło do Hiszpanii, Niemiec, Wlk. Brytanii, dla Polski przeznaczono 196 mln euro [http://ec.europa.eu/regional_policy/index_en.htm].

Polska–Litwa–Rosja (obwód kaliningradzki). Z realizowanych konkretnych projektów w ramach programu Saksonia–Dolny Śląsk można wymienić np. prowadzony przez Złotoryję projekt „Rozwój gospodarczy pogranicza. Rozbudowa infrastruktury technicznej w LSSE SA Podstrefa Złotoryja”, dofinansowany z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na kwotę 241 345,27 euro [Interreg III...].

Interreg IIIB – współpraca między władzami państwowymi, regionalnymi i lokalnymi, miał na celu popieranie wyższego stopnia integracji na obszarach grupujących europejskie regiony z myślą o osiągnięciu harmonijnego i zrównoważonego rozwoju Wspólnoty i integracji terytorialnej z państwami nieczłonkowskimi. Obejmował 27% kwoty przeznaczonej na całą Inicjatywę. W jego ramach funkcjonowało 13 programów dla wyznaczonych 13 grup regionów. Były to min.: *Western Mediterranean* – obszar śródziemnomorski zachodni, *Alpine Space* – obszar alpejski, *Atlantic Area* – obszar atlantycki. Regiony, w których obszar zaliczono Polskę, to *Baltic Sea Region* – obszar Morza Bałtyckiego oraz *Central, Adriatic, Danubian and South-East Europe (CADSES)* – obszar Europy Środkowej, Adriatyckiej, Naddunajskiej i Południowo-Wschodniej. Jako konkretny przykład projektu realizowanego w programie CADSES można podać projekt *Adapted Development of Historical Old Towns in Central and Eastern Europe* („Rozwój historycznych starych miast w Europie Środkowej i Wschodniej dostosowany do współczesnych warunków”). Partnerem wiodącym był podmiot polski – miasto Jelenia Góra. Poza Jelenią Górą uczestniczyło w nim 12 partnerów z 6 państw, a budżet wynosił 1 494 643 euro, z czego dofinansowanie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego 935 550 euro [Interreg III ...].

Interreg IIIC był nową formą wyodrębnioną w ramach Interregu w wyniku uwzględnienia rozwoju współpracy i potrzeby jej popierania między miastami, regionami i innymi podmiotami, które nie muszą ze sobą graniczyć; współpraca międzyregionalna ma na celu zwiększenie efektywności polityki rozwoju regionalnego i jej instrumentów przez współpracę regionów (zwłaszcza tych opóźnionych w rozwoju i przechodzących konwersję). Przeznaczono na ten komponent 6% ogólnej kwoty na Interreg III. W celu ułatwienia zarządzania programami obszar UE podzielono na 4 strefy: północną, południową, wschodnią i zachodnią. Z Polski 5 regionów należało do obszaru północnego (województwa zachodniopomorskie, pomorskie, kujawsko-pomorskie, warmińsko-mazurskie i podlaskie), pozostałe do obszaru wschodniego. Współpraca mogła być prowadzona między regionami z różnych stref, a ponadto z regionami z krajów spoza UE. W ramach INTERREG IIIC było finansowanych 264 projektów. Jednostki z Polski (województwa, powiaty, gminy, instytucje regionalne itp.) brały udział w 88 projektach, np.:

- CoPraNet – *Coastal Practice Network* – wśród 20 partnerów gmina Stępnica z woj. zachodniopomorskiego,
- *Change on Borders – Exchanging know-how and transferring experience among border regions in Europe* – wśród 24 partnerów woj. lubelskie oraz Euroregion Nysa [www.interreg3c.net – z 10.06.2007 r.].

6. Europejska Współpraca Terytorialna jako cel polityki regionalnej UE

W „Czwartym Raporcie na temat Spójności Ekonomicznej i Społecznej” [Fourth Report on Economic and Social Cohesion, p. 121-123] stwierdzono, że Inicjatywa Wspólnotowa Interreg III okazała się sukcesem i pozwoliła m.in. zmniejszyć negatywną rolę granicy państwowej dzięki wspólnym strategiom rozwoju po obu jej stronach, wzmocnić powiązania transgraniczne i wymianę dobrych praktyk, doświadczeń i *know-how*, wspólnie rozwiązywać problemy o dużej skali (w tym na pierwszym miejscu problemy ochrony środowiska). 20% środków przeznaczono na rozwój infrastruktury transportowej, co zdecydowanie zwiększa spójność terytorialną UE. Ponadto postawiono pytanie, jakie są nowe możliwości współpracy między regionami w ramach UE i poza nią w przyszłości, co należy uznać za potwierdzenie wartości współpracy między regionami.

Celem polityki regionalnej Unii Europejskiej jest dążenie do spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej przez zmniejszanie różnic poziomu rozwoju poszczególnych regionów. Na obecny okres programowania UE 2007-2013 sformułowano nowe 3 cele szczegółowe: Cel 1 – Konwergencja, Cel 2 – Konkurencyjność regionalna i zatrudnienie oraz Cel 3 – Europejska Współpraca Terytorialna. Tym samym można stwierdzić, iż samo ułożenie współpracy jako jednego z generalnych celów polityki kohezji jest podniesieniem jej rangi i uznaniem znaczenia dla funkcjonowania UE. Europejska Współpraca Terytorialna (*European Territorial Cooperation*) ma wspierać zrównoważony, zintegrowany i trwały rozwój terytorium Unii Europejskiej przez wzmocnienie współpracy w trzech aspektach (podobnie jak w Programie Interreg III): współpraca transgraniczna (*cross-border cooperation*), współpraca transnarodowa (*transnational cooperation*), współpraca międzyregionalna (*interregional cooperation*) – Interreg IVC.

Realizacja celu 3 – Europejska Współpraca Terytorialna – ma w zamierzeniu umocnić współpracę transgraniczną dzięki wspólnym inicjatywom na szczeblu lokalnym i regionalnym, współpracę międzynarodową służącą zintegrowanemu rozwojowi przestrzennemu oraz międzyregionalną współpracę i wymianę doświadczeń. 8,7 mld euro (2,5% ogółu nakładów na politykę spójności) przeznaczonych na ten cel zostanie podzielone następująco: 6,44 mld euro na działania transgraniczne, 1,83 mld euro na międzynarodowe i 445 mln euro na współpracę międzyregionalną. 731 mln euro (w cenach bieżących) przeznaczono dla Polski (dla porównania – największą kwotę 872 mln euro przeznaczono dla Francji).

Polska będzie uczestniczyć w tych trzech komponentach współpracy. W ramach pierwszego – w Polsce współpracą transgraniczną objęte zostaną podregiony, których granice stanowią granicę państwową. W porównaniu do okresu programowego 2004-2006 będzie możliwość objęcia programem współpracy transgranicznej pod-

regionów usytuowanych wzdłuż wybrzeża Morza Bałtyckiego³. Współpraca z regionami z krajów pozaunijnych – Ukraina, Białoruś, Rosja – będzie prowadzona w ramach Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa. W ramach współpracy transnarodowej Polska uczestniczy w dwóch programach: Program Współpracy Międzynarodowej Regionu Morza Bałtyckiego (analogicznie jak w Programie Interreg IIIB) oraz w Programie dla Europy Środkowej (Program CADSES z Interreg IIIB podzielony został na 2 – Europa Południowo-Wschodnia i Europa Środkowa). Interreg IVC natomiast obejmuje swoim zasięgiem całe terytorium UE. Będą w nim uczestniczyli partnerzy z 27 państw członkowskich Unii Europejskiej oraz z Norwegii i Szwajcarii.

W celu wzmocnienia spójności społeczno-gospodarczej przez współpracę międzynarodową ustanowiono Europejskie Ugrupowanie Współpracy Terytorialnej, które ma za zadanie ułatwianie i pokonywanie przeszkód utrudniających współpracę. Ten nowy instrument umożliwia tworzenie na terytorium Wspólnoty ugrupowań, posiadających osobowość prawną, zajmujących się współpracą oraz wyposażonych w możliwość podejmowania działań w celu realizacji programów lub projektów współpracy terytorialnej, współfinansowanych przez Wspólnotę w szczególności w ramach funduszy strukturalnych [www.mrr.gov.pl]. Utworzenie tego instrumentu można traktować jako przejaw zwiększania roli współpracy i dążenia do jej wzmocnienia jako elementu realizacji polityki spójności.

7. Podsumowanie

Międzynarodowa współpraca na poziomie regionalnym i lokalnym rozwija się w Europie od lat 50. XX w. Powstanie organizacji międzynarodowych promujących tę współpracę, a zwłaszcza Wspólnot Europejskich (UE), nadało jej bardziej zorganizowany charakter i dodało dynamiki. Ma ona swój udział w polityce kohezji ekonomicznej, społecznej i terytorialnej. Zarówno projekty infrastrukturalne, jak i tzw. projekty miękkie w dłuższym okresie służą tworzeniu większej spójności europejskiego obszaru. Coraz gęstsza sieć kontaktów i wspólnych przedsięwzięć sprzyja integracji europejskiej w wielu wymiarach – od słabiej widocznego ekonomicznego po silniej się zaznaczający zwykły „ludzki” wymiar współpracy (jak choćby świa-

---

³ „Program Współpracy Transgranicznej Południowy Bałtyk 2007-2013”, „Transgraniczny program celu Europejska Współpraca Terytorialna krajów Meklemburgia-Pomorze Przednie/Brandenburgia i Rzeczypospolitej Polskiej (województwo zachodniopomorskie)” – projekt; „Program operacyjny współpracy transgranicznej Rzeczypospolita Polska (województwo lubuskie) – Brandenburgia 2007-2013 w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej” – projekt; „Program operacyjny współpracy transgranicznej Polska–Saksonia w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej 2007-2013” – projekt; „Program operacyjny współpracy transgranicznej Republika Czeska–Rzeczypospolita Polska 2007-2013” – projekt; „Program operacyjny współpracy transgranicznej Polska–Republika Słowacka 2007-2013” – projekt; „Program operacyjny współpracy transgranicznej Polska–Litwa w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej” – projekt.

domość wspólnoty – podobnych celów, interesów czy problemów). Usytuowanie współpracy jako Celu 3 (Europejska Współpraca Terytorialna) polityki regionalnej UE w obecnym okresie 2007-2013 należy ocenić jako wyraz uznania jej znaczenia i podniesienie rangi w stosunku do lat poprzednich. Świadczą o tym także zwiększone nakłady na ten cel. Prześledzenie rozwoju współpracy międzyregionalnej w Europie, jej form, instrumentów jej wspierania itp. pozwala stwierdzić, że jej rola w ramach polityki regionalnej rośnie, jednak ze względu m.in. na długotrwałość oczekiwania na wymierne efekty nie jest, jak się wydaje, w pełni doceniana i wykorzystywana.

Literatura

- Council Decision of 6 October 2006 on Community strategic guidelines on cohesion*, Official Journal L 291 of 21.10.06.
- Ex-post evaluation of the INTERREG II Community Initiative (1994-99) Brief Report*, by LRDP LTD, London 2003 (http://europa.eu.int/comm/regional_policy/sources/docgener/evaluation/rado_en.htm).
- Figueiredo A.M., *Theory and Practice of Interregional Cooperation and Urban Networks in Economically Lagging Regions: The Experience of Galicia and the North of Portugal*, [w:] R. Cappellin, P.W. Batey, *Regional networks, Border Regions and European Integration*, „European research in regional science”, No 3, London 1993.
- Fourth report on economic and social cohesion, Growing Regions, growing Europe*, Provisional Version, Communication from the Commission, European Union, May 2007.
- Hałas K., Porawski A., *Twinning – współpraca miast bliźniaczych*, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, Warszawa 2003.
- Interreg III Programme Summaries*, Interact.
- Olejniczak K., *Strategia wspierania współpracy ponadgranicznej w Unii Europejskiej*, [w:] *Nowe granice Unii Europejskiej – współpraca czy wykluczenie?*, red. G. Gorzelak, K. Krok, Centrum Europejskich Studiów Regionalnych i Lokalnych UW, Wyd. Naukowe Scholar, Warszawa 2006.
- Organizational and procedural rules of the ALPS-ADRIATIC WORKING COMMUNITY*, Alps-Adriatic Working Community 2006.
- Malendowski W., Ratajczak M., *Euroregiony. Polski krok do integracji*, Atla 2, Wrocław 2000.
- Palmowski T., *Rola regionów transgranicznych w procesie integracji Europy Bałtyckiej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2000.
- Pietrzyk I., *Polityka regionalna Unii Europejskiej i regiony w państwach członkowskich*, PWN, Warszawa 2002.
- Rezolucja Parlamentu Europejskiego w sprawie znaczenia spójności terytorialnej w rozwoju regionalnym (2004/2256(INI) P6_TA(2005)0358.
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 z 11 lipca 2006 r. ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności.
- Rozporządzenie (WE) nr 1082/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z 5 lipca 2006 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.
- Rozporządzenie (WE) nr 1082/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z 5 lipca 2006 r. w sprawie Europejskiego Ugrupowania Współpracy Terytorialnej.

The Mid Term Evaluation of Structural Fund Interventions – INTERREG III ec.europa.eu/region_policy/interreg3/.

Tucholska A., *Prawno-instytucjonalne uwarunkowania współpracy transgranicznej w świetle ustawodawstwa polskiego i obowiązujących norm prawa międzynarodowego z uwzględnieniem sytuacji na pograniczu polsko-niemieckim*, [w:] *Współpraca transgraniczna Unii Europejskiej, Doświadczenia polsko-niemieckie*, red. G. Gorzelak, J. Bachtler, M. Kasprzyk, Centrum Europejskich Studiów Regionalnych i Lokalnych UW, Wyd. Naukowe Scholar, Warszawa 2004.

Źródła internetowe

http://ec.europa.eu/regional_policy/index_en.htm.

www.arcatlantique.org.

www.argealp.org.

www.interreg3c.net.

www.mrr.gov.pl.

DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL CO-OPERATION ON A REGIONAL AND LOCAL LEVEL IN EUROPE AS AN ELEMENT OF COHESION POLICY

Summary

The aim of this paper is to analyse the process of development of international cooperation on a regional and local level in Europe. The role of this activity in the European Union cohesion policy was also examined. International cooperation in Europe on a regional and local level has been developing since the 1950s. Its intensity has increased after the organisations, in particular the European Communities, were established, because among other things they aim at promoting cooperation as a way of achieving higher territorial, social and economic integration within the cooperating area. It has also resulted in changing the cooperation character into more organized and formalized forms.

International cooperation is an element of cohesion policy. Due to its character the role in territorial cohesion is most often emphasised, but in the long term it also has an impact on economic and social cohesion. The fact that international cooperation has become the third objective of EU regional policy (European Territorial Cooperation) for the years 2007-2013 can be evaluated as a visible sign of its importance. Compared to the previous programming period the role of this activity has definitely increased. In view of financial aspects the conclusion is the same since the amounts for this objective concerning ERDF-co-financing are far much higher than for Interreg III (2000-2006).

On the basis of conducted analysis a conclusion can be drawn that the role of international cooperation in cohesion policy has been growing. Nevertheless, probably because the effects cannot be seen immediately, it is being belated and not used as fully as it deserves according to the role played in promoting a more balanced and harmonious development of the European space.